

R-äänteen harjoituspaketti

Jos lapsesi r-äänne ei ole löytynyt viisivuotisneuvolakäynnille mennessä, voi terveydenhoitaja tai puheterapeutti suositella teille kotiharjoittelua tämän ohjeen avulla. Ohjeet on rakennettu järjestykseen niin, että edelliset harjoittelut valmistavat seuraavaan vaiheeseen. Ohjeen lopussa on tulostettava seurantataulukko, jonka avulla voitte yhdessä lapsen kanssa seurata äänneharjoittelun etenemistä.

Harjoituspaketin sisältö:

1. [R hukassa? Ohjeita vanhemmalle, harjoituksia lapselle](#)
2. [R-äänteen erottaminen sanoista](#)
3. [Kielen ja leuan liikkeiden eriyttäminen](#)
4. [D-harjoitukset](#)
5. [R:n korvaaminen d:llä eli d-puhe](#)
6. [R:n täryn löydyttyä](#)
7. [R-harjoittelun seurantataulukko](#)

R hukassa? Ohjeita vanhemmalle, harjoituksia lapselle

R-äänteen ääntyminen virheellisesti on viisivuotiailla tavallista. R voi esimerkiksi ääntyä l:nä tai j:nä, tulla kurkusta tai kieli voi tärinä vasten posken sisäpintaa. Osa lapsista tiedostaa tässä iässä itse oikean r-äänteen puuttumisen ja osa lapsista ei ole vielä kiinnittänyt asiaan mitään huomiota.

Jos lapsella on intoa harjoitella, voi harjoituksia tehdä leikinomaisesti, vaikka päivittäin lyhyen hetken kerrallaan. Harjoittelu kehittää lapsen äännetietoisuutta ja ohjaa r-äänteen kehitystä oikeaan suuntaan. Tehtäviä tehdään yhdessä vanhemman kanssa. Esimerkiksi pelit, puuhakirjojen tehtävät, autoleikit, ym. leikit luovat yleensä mukavat puitteet äänneharjoittelulle.

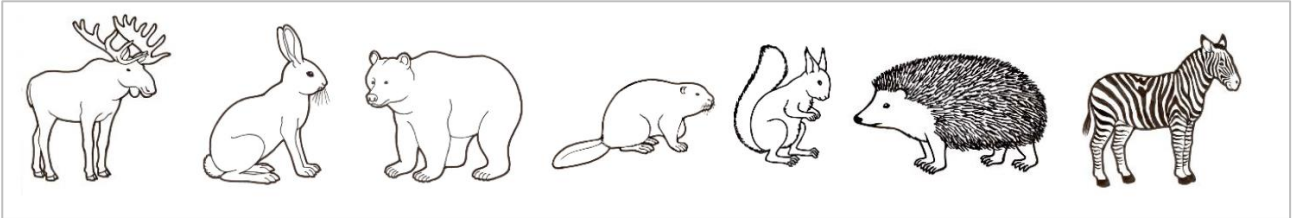
R-äänteen erottaminen sanoista

Monilla lapsilla herää viiden ikävuoden tietämällä kiinnostus sanojen äänteisiin ja kirjaimiin. Apina alkaa a:lla ja ötökkä ö:llä. Jossain sanassa kuuluu sihinää, toisessa tärinää.

Lapsen kanssa voi harjoitella r-äänteen havaitsemista, mikäli lapsi ei jo oma-aloitteisesti ole tätä oivaltanut. Vanhempi sanoo lapselle sanoja ja lapsi miettii, kuuluuko sanassa R-äänne vai ei. Vähitellen lapsi voi alkaa miettiä omasta puheestaan, pitäisikö sanassa kuulua r-äänne vai ei.

R-äännettä voi kuulostella perheenjäsenten, sukulaisten ja kavereiden nimistä, autonmerkeistä, ruokakaupan ostoksista ym.

Harjoitus. Ympyröi tai väritä alla olevista kuvista ne, joissa kuuluu R! Voitte keksiä lisää eläimiä.

Kuvat: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen

Kielen ja leuan liikkeiden eriyttäminen

Suomen kielessä r-äänne tuotetaan siten että kielenkärki tärisee vasten hammasvallia. R-äänteen oppimisen kannalta on tärkeää, että lapsi pystyy liikuttelemaan kieltään ilman leuan myötäliikettä.

Kaikki äänne- ja suualueen motoriikan harjoitukset tulisi tehdä niin, että ylä- ja alahampaiden väliin jää vähintään etusormen mentävä rako.

Ainakin aluksi on hyvä käyttää peiliä, josta lapsi voi tarkistaa, että suu on auki ja kieli on oikeassa paikassa ja oikeassa asennossa.

Leuan ja kielen liikkeiden eriyttämistä voidaan harjoitella seuraavanlaisilla tehtävillä:

- kielenkärjen nosto kapeana ylähuulen päälle siten, että suu on auki ja alahampaat näkyvät
- kielenkärjen pitäminen ylähammasvallilla samalla, kun suuta vuorotellen avataan ja suljetaan
- kielenkärjen liikuttelu edestakaisin ylähampaiden takaa alahampaiden taakse tai ylähuulelta alahuulelle suun ollessa auki

D-harjoitukset

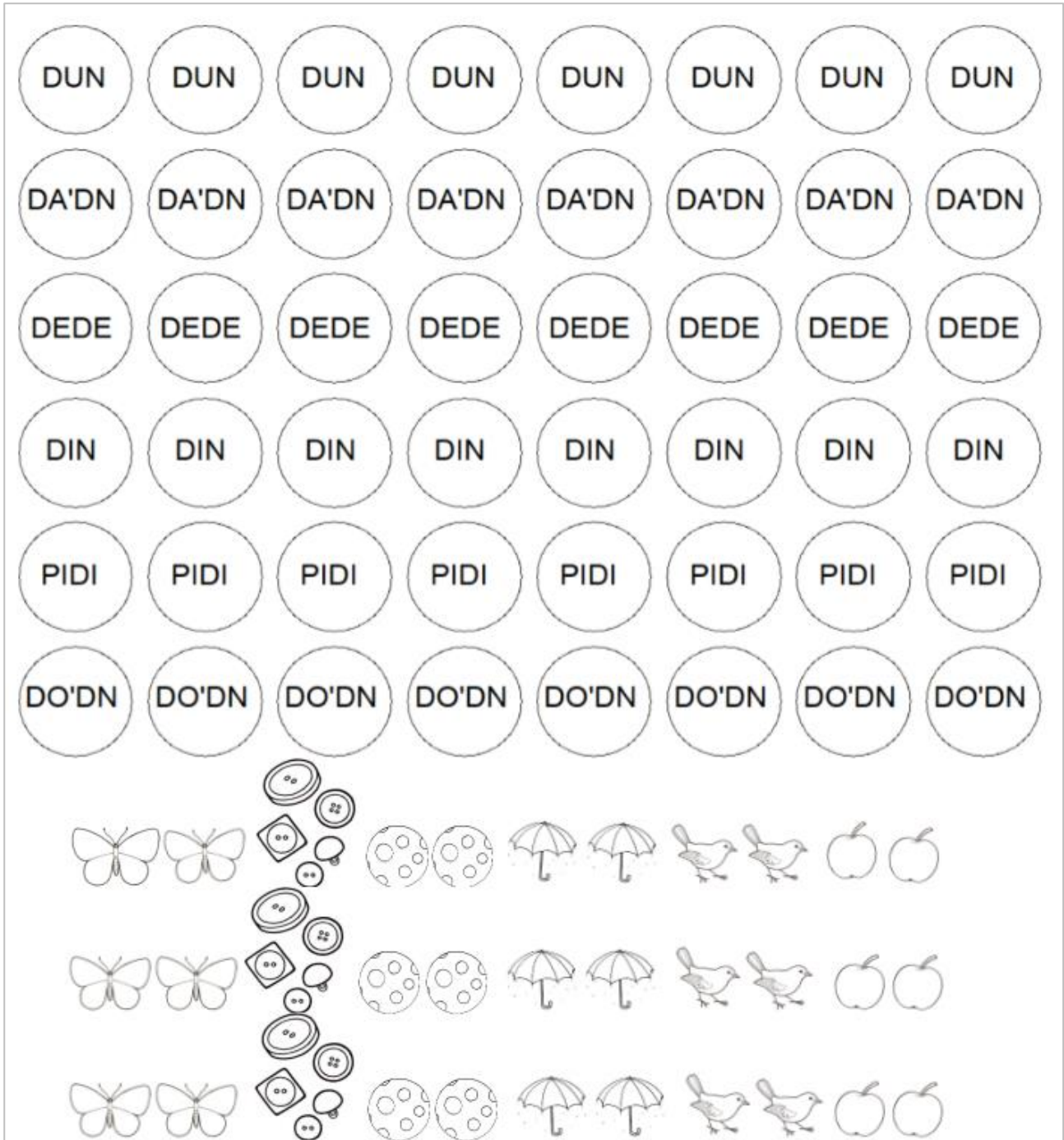
Monet lapset oppivat r-äänteen d-äänteen avulla. Lapsen suun tulee olla riittävän auki: ylä- ja alahampaiden välillä on noin 1 cm:n rako, kun kielenkärki pomppii vasten hammasvallia. Kielenkärki ei saisi osua ylähampaisiin. Jos lapsen leuka myötäilee d-tavutteluissa kielen liikettä, on hyvä pyrkiä vähitellen siihen, että leuka pysyisi d-harjoituksissa paikallaan. Vain kieli liikkuu!

D-harjoituksia on hyvä kokeilla eri asennoissa. Selinmakuulla kieli saattaa asettua helpommin oikealle ääntymäpaikalle. D-pompottelu onnistuu myös hyvin istuen ja pää hieman takakenossa, jolloin leuka pysyy yleensä paremmin paikallaan. D-äänteen voi yhdistää eri vokaaleihin (DEDEDE) tai vokaaleihin ja n-äänteeseen (DEN-DEN-DEN). Tehokas, mutta hieman haastavampi harjoitus on pompotella kielellä ilman vokaalia (DN-DN-DN). Seuraavalla sivulla on värityspeli D-pompottelun harjoitteluun.

D-harjoituksia voi tehdä erillisinä harjoituksina esim. kymmenen pompotuksen sarjoina, mutta yleensä lapset motivoituvat paremmin, kun pompotukset liitetään johonkin muuhun mukavaan tekemiseen. Tässä muutamia ideoita, joita voitte käyttää d-harjoituksissa:

- **Pallon vieritys.** Isoa palloa vieritellään vuorotellen toinen toiselle ja samalla sanotaan jotain sovittua pompotusääntä.
- **Erilaiset hyppelyt.** Lapsi hyppii eri tavoilla (yhdellä jalalla, tasahyppyjä, jne.) ja tekee samalla D-pompotuksia.
- **Autoleikit/pikkurahmoleikit.** Erilaisiin auto- tai pikkurahmoleikkeihin (legoukkelit, ponit jne.) voi yhdistää pompotuksia.
- **Seuraa sormella/kynällä -tehtävät.** Lapsi voi pompotella samalla kun hän tekee esim. puuhakirjan sokkelo- ja yhdistelytehtäviä.

Harjoitus. Pompottele D-harjoitukset napakalla D:llä (voit kuljettaa sormeja pomppujen tahdissa). Kun olet päässyt rivin loppuun, väritä tai rastita kuva.

The image contains a grid of 48 circles arranged in 6 rows and 8 columns. The words in the circles are: Row 1: DUN; Row 2: DA'DN; Row 3: DEDE; Row 4: DIN; Row 5: PIDI; Row 6: DO'DN. Below the grid are three rows of icons. The first row has 10 icons: two butterflies, two buttons, two circles with dots, two umbrellas, two birds, and two apples. The second and third rows have the same sequence of icons.

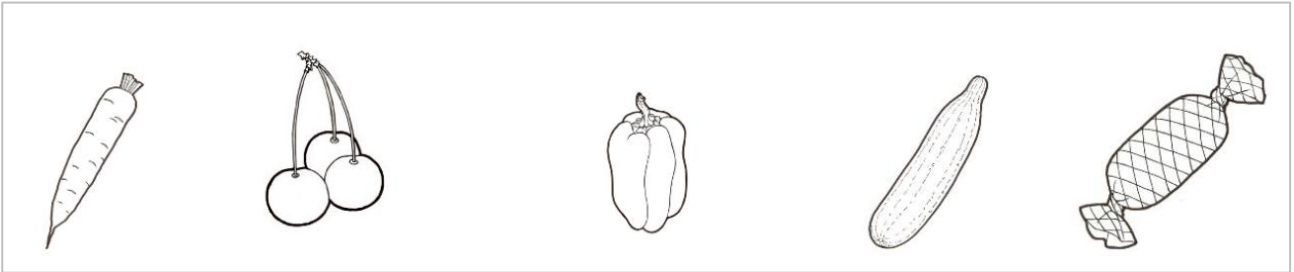
Kuvat: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen

R:n korvaaminen d:llä eli d-puhe

Jos lapsi osaa sanoa d-äänteen oikein, voi d-äännettä käyttää harjoitussanoissa r-äänteen tilalla. D ja r ääntyvät samassa paikassa ja kielen asentokin on äänteissä melkein sama, mistä syystä d-puheen käyttö jouduttaa usein myös r:n oppimista. Etenkin lapset, jotka sanovat r:n väärässä paikassa hyötyvät d-puheharjoituksista.

D-puheelle on helpointa muuttaa sanat, joissa r on joko sanan tai tavun alussa (rotta=dotta), joten niistä kannattaa aloittaa.

Harjoitus. Kuinka nimeäisit nämä ruuat d-puheella? Keksikää itse muita r-sanoja ja kokeilkaa niitä d-puheella.

Kuvat: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen

R:n täryn löydyttyä

Kun esimerkiksi D-pomppuja tehdessä löytyykin R:n täry, harjoitellaan asteittain:

- Täryn pidentämistä (esim. tiputetaan höyhen ja täristellään pudotuksen ajan)
- Täryn käyttäminen tavuissa (esim. raa, ree, aar, eer)
- Täryn käyttäminen sanoissa helpoista sanoista (esim. sanan alussa) vaikeampiin (esim. sanan keskellä)
- Täryn yleistymistä puheeseen

R-äänten yleistymisen apuna voi käyttää esim. kysymyksiin vastaamista, tarinoiden kertomista (lapsi yrittää muistaa käyttää ärrää puheessa kerronnan aikana), kuvakirjojen yhdessä katsomista, lotto- tai muistipelejä, tai yhdessä sovittua tiettyä hetkeä lapsen kanssa (esim. 30 min), jolloin aikuinen saa muistuttaa R:n käytöstä.

Harjoitus R-peli. Heitä noppaa ja liiku eteenpäin. Sano ruudussa oleva sana taitojesi mukaan 3–5 kertaa D-puheella tai oikealla ärrällä.

ALOITUS 	rapu 	Remu 	retiisi 	UUSI HEITTO 	rukkanen 	rekka 	reilu
raha 	raita 		reppu 	remmi 	rukkaset 		
rikki 	ruutu 	rotta 	radio 	riisi 	rumpu 	rätti 	
							ruuvi
rusina 	ruukku 	räpylä 	rosvo 	rattaat 	robotti 	Rauno 	UUSI HEITTO
rautatie 		reikä 	ruusu 		Rölli 	rauha 	
MAALI! 		rypäle 	UUSI HEITTO 	ruoho 	Riina 	rulla 	rengas

Kuvat: Boardmaker, Mayer-Johnson Inc.

R-harjoittelun seurantataulukko

Väritä, ympyröi tai laita tarra kuvassa olevan tähden päälle niinä päivinä, kun olet harjoitellut ärrää:

